

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus
Glastir
Mai 2015

Ymateb Llywodraeth Cymru i'r Argymhellion

Argymhelliad 1:

Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod cyfranogiad yn Glastir Uwch yn sicrhau gwelliant gwirioneddol mewn arferion amaeth-amgylcheddol a gwelliannau i'r amgylchedd naturiol, ac nad yw ond yn atgyfnerthu arferion cyfredol.

Derbyn yn Rhannol. Ym mis Tachwedd 2014, comisiynwyd panel annibynnol gan Lywodraeth Cymru i gynnal gwerthusiad o sampl o gontractau Glastir Uwch cyfredol. Cyflwynwyd argymhellion panel annibynnol gwerthuso Glastir Uwch i swyddogion Llywodraeth Cymru ym mis Mawrth. Ar ben hynny, mae Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd yn ystyried canfyddiadau cychwynnol Rhaglen Monitro a Gwerthuso Glastir ynglŷn â sut y gall Glastir flaenoriaethu ardaloedd sydd â'r posibilrwydd gorau o gyflawni canlyniadau a gosod targedau uchelgeisiol y gellir eu cyflawni trwy ddefnyddio ymyriadau wedi'u targedu.

Erbyn mis Mai 2015, mae Llywodraeth Cymru'n disgwyl bod mewn sefyllfa i wella Glastir Uwch trwy:

- Ad-drefnu amcanion Glastir, fel y gellir ymgorffori digon o ymyriadau mewn contractau er mwyn i fuddiannau ystyrlon gronni.
- Darparu hyfforddiant wedi'i deilwra i'r angen penodol i Reolwyr Contractau, pryd mae'r rhain wedi'u nodi yn yr adroddiad a'u derbyn.
- Nodi pa welliannau y gellid eu gwneud i ddogfennau, canllawiau a mapiau i gefnogi Rheolwyr Contractau a helpu i gyflawni contractau mwy effeithiol.

Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio â sefydliadau partner i fireinio mwy ar haenau Amcanion Glastir er mwyn targedu mwy ar ymyriadau o dan Glastir Uwch. Er bod rheoliadau'r Comisiwn Ewropeaidd yn caniatáu gwneud taliadau cynnal i barhau â'r arferion ffermio presennol, nid yw Llywodraeth Cymru ond yn cefnogi gweithgareddau sy'n mynd tu hwnt i'r arferion ffermio arferol a lefel sylfaenol Datblygu Gwledig. Bydd llai o newidiadau'n ofynnol gan rai busnesau fferm nag eraill. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru'n credu ei bod yn ddefnydd dilys a da o gyllid cyhoeddus i dalu am ymyriadau o dan Glastir Uwch sy'n sicrhau bod cynefinoedd o werth uchel yn parhau i gael eu rheoli mewn ffordd gadarnhaol pryd yr ystyrir bod gwir berygl y gallent gael eu colli fel arall.

Argymhelliad 2:

Dylai Llywodraeth Cymru ystyried ymhellach sut y mae'n nodi arfer gwael ac yn ymdrin â'r arfer hwnnw mewn perthynas ag ansawdd dŵr drwy ddefnyddio amrywiaeth o ymyriadau, gan gynnwys rheoleiddio a thalu – neu dynnu'n ôl – y cyllid cyhoeddus

Derbyn. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) wedi nodi nifer o broblemau sy'n effeithio ar ansawdd dŵr yng Nghymru, hynny fel rhan o'u gwaith i ddatblygu ail gylch y Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd o dan y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr. Mae CNC wrthi'n ymgynghori ar y cynlluniau drafft a thros yr haf, caiff y fersiynau terfynol eu paratoi i'w cyflwyno i'r Gweinidog yn yr hydref, cyn eu cyflwyno i'r Comisiwn Ewropeaidd ym mis Rhagfyr 2015.

Ar sail y dystiolaeth a gasglwyd gan CNC wrth ddatblygu'r cynlluniau rheoli basnau afonydd, byddwn yn ystyried ymyriadau posibl a fydd yn arwain at y gwelliannau angenrheidiol yn ansawdd y dŵr. Gallai hynny o bosibl olygu newid y system reoleiddio i sicrhau ei bod yn hyblyg ac yn cymhell gwelliannau i arferion rheoli tir.

Rydym hefyd yn gweithio gyda CNC i adolygu effeithiolrwydd y cyngor atal llygredd a'r trefniadau gorfodi presennol.

O dan y drefn Trawsgydymffurfio, ceir mesurau penodol i ddiogelu ansawdd dŵr, drwy leihau gwaddodiad a sicrhau bod llai o nitradau a ffosffadâu'n cael eu colli i ddŵr wyneb a dŵr daear. Mae Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da 1 yn ei gwneud yn ofynnol i ffermwyr greu lleiniau clustogi er mwyn atal llygryddion amaethyddol rhag mynd i ddŵr wyneb na dŵr daear. Mae Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da 5 yn cynnwys mesurau i atal erydiad y pridd a gwaddodiad cyrsiau dŵr. Bydd y Taliadau Uniongyrchol i ffermwyr sy'n torri'r gofynion hyn yn cael eu gostwng. Mae Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd yn adolygu a diweddarau'r Côd Ymarfer Amaethyddol Da gyda'r bwriad o wella'r cyngor a'r arweiniad a roddir i ffermwyr ynglŷn ag ymarfer da ac o leihau i'r eithaf y perygl o lygredd amaethyddol.

Bydd taliadau'n dal i gael eu targedu mewn dalgylchoedd afonydd allweddol trwy gynlluniau cymhelliant fel Glastir a Grantiau Cynhyrchu Cynaliadwy, lle gwelir y gellid gwella ansawdd dŵr trwy weithgareddau llymchwr na'r safonau rheoleiddio ac arferion da sylfaenol. Cefnogir y gweithgareddau hyn gan Gynllun Rheoli Maethynau.

Bydd trosglwyddo gwybodaeth yn parhau i ddarparu cyngor arbenigol i ffermwyr ynglŷn â sut i arbed mwy o arian trwy weithredu'n fwy effeithlon, a gwneud y defnydd gorau o'r holl fewnbynau, gan leihau'r costau a'r perygl o lygredd gwasgareddig. Gellir hefyd gyfrannu at dargedau Llywodraeth Cymru o ran lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr trwy ddefnyddio llai o wrtaith anorganig.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn ystyried ffyrdd i sicrhau ymrwymiad y sector preifat a chwmnïau cyfleustodau i'r drefn Talu am Wasanaethau Ecosystemau, a all sicrhau buddiannau i'r amgylchedd yn yr hirdymor, dros 20 mlynedd, o'i gymharu â chefnogaeth y Rhaglen Datblygu Gwledig, sydd gan amlaf yn cael ei chyfyngu i gylchoedd 7 mlynedd.

Argymhelliad 3:

Dylai Llywodraeth Cymru nodi pan fo materion o ran ansawdd dŵr yn codi o dir a gynhelir gan Gyfoeth Naturiol Cymru ac adrodd ar ba gamau adferol y mae'r sefydliad yn eu cymryd i sicrhau cydymffurfiaeth â'r gofynion o dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr.

Derbyn: Fel rhan o'i waith i ddatblygu ail gyloch y Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd o dan y Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr, mae CNC wedi nodi'r rhesymau pam y bu i unrhyw gorff dŵr fethu â sicrhau statws ecolegol da. Mae hynny'n cynnwys tir preifat a thir sy'n cael ei gynnal gan CNC. Mae statws da yn golygu dŵr sydd heb weld fawr o newid o'i gyflwr cynhenid.

Bydd y Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd nesaf yn cynnwys rhaglen o fesurau yn dangos sut yr ydym am gyflawni statws ecolegol da o 100% erbyn diwedd y cylch nesaf yn 2021.

Mae gan CNC raglen o weithgareddau i dargedu gwaith gwella ar Ystad Llywodraeth Cymru. Blaenoriaethwyd y rhain yn unol â chanlyniadau'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr a lle y gellir cyflawni'r buddiannau mwyaf. Y mesurau a gymerir o fewn y cyrff dŵr hyn sy'n cael eu blaenoriaethu fydd:

- Adolygu'r dull o reoli glannau'r afonydd o fewn y goedwig a sicrhau ei fod yn bodloni safonau canllaw Safonau Coedwigaeth y DU.
- Adolygu'r system ddraenio o fewn y goedwig i sicrhau nad oes dim o'r systemau draenio artiffisial yn llifo'n uniongyrchol i gyrsiau dŵr (lle nad oes modd eu datgysylltu, bydd angen mabwysiadu'r draeniau hynny fel cyrsiau dŵr).
- Adolygu systemau draenio gerllaw'r ffyrdd i sicrhau nad oes dim o'r draeniau ar ymyl y ffordd yn llifo'n uniongyrchol i gyrsiau dŵr.
- Adolygu cynlluniau dylunio coedwigoedd (neu ddatblygu Cynlluniau Adnoddau Coedwigoedd) a nodi risgiau posibl, megis peirianwaith sifil, llwyrwgwmpo ac ailstocio, a rhoi dulliau ar waith i liniaru hyn ac ystyried systemau coedamaeth bach eu heffaith pan fo'n gymwys.
- Pan allai gweithgareddau coedwigaeth nad oes modd eu hosgoi o bosibl gael effaith sylweddol ar ansawdd y dŵr (e.e. torri coed i gydymffurfio â gorchymyn iechyd planhigion) sicrhau y cymerir pob cam posibl i liniaru hyn.

Mewn ymateb i'r risg o waddodiad yn sgil gweithrediadau mewn coedwigoedd, mae CNC yn rhoi Cynlluniau Rheoli Dŵr gorfodol ar waith ar gyfer yr holl weithrediadau. Mae'r rhain yn gofyn am gynnal asesiad o'r risg amgylcheddol, monitro dŵr yn rheolaidd a rhestru manylion y mesurau lliniaru a roddwyd ar waith i atal gwaddodion rhag cyrraedd cyrsiau dŵr. Cynhaliwyd Digwyddiadau Ymwybyddiaeth Dŵr ac mae mwy ar y gweill yn hwyrach yn y flwyddyn. Cyflwynir y rhain nid yn unig ar Ystad Goed Llywodraeth Cymru, ond hefyd ar gyfer y sector coedwigaeth ehangach.

Argymhelliad 4:

Dylai Llywodraeth Cymru gynnal gwerthusiad ffurfiol o brofiadau cwsmeriaid o'r broses o wneud cais ar-lein a gwneud unrhyw newidiadau angenrheidiol os yw hyn yn rhwystr neu'n ddatgymhelliad i gymryd rhan yn y cynllun.

Derbyn. Mae Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda rhanddeiliaid amaethyddol gan gynnwys ffermwyr i ddylunio ac adolygu prosesau ceisio ar-lein newydd i sicrhau eu bod yn hawdd eu deall a'u defnyddio.

Bydd Llywodraeth Cymru yn holi ffermwyr sydd wedi cwblhau Ffurflen Cais Sengl 2015 a'r ceisiadau Glastir ar-lein i glywed eu hymateb i'r broses ymgeisio a chymorth digidol. Bydd Llywodraeth Cymru yn cyflwyno'r canfyddiadau erbyn yr hydref 2015 a gwneud newidiadau i unrhyw geisiadau yn y dyfodol, yn ôl yr angen.

Argymhelliad 5:

Dylai Llywodraeth Cymru ddadelfennu'r costau gweinyddol sy'n gysylltiedig â Glastir fel y qellir deall gwerth am arian y cynllun yn glir.

Derbyn. Mae Taliadau Gwledig Cymru wrthi'n creu system er mwyn gallu priodoli costau gweinyddol gweithio ar wahanol agweddau o Glastir. Bydd Taliadau Gwledig Cymru yn cyflwyno adroddiad erbyn yr hydref 2015 ar y gwaith rhagarweiniol a wnaed erbyn yr adeg honno, a'r hyn a gyflawnwyd o ran priodoli'r costau.

Argymhelliad 6:

Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod yr arolygiadau amrywiol o ffermwyr gan ei hasiantaethau wedi'u halinio pan fo'n bosibl ac y caiff data eu rhannu rhwng arolygiaethau i leihau'r aflonyddwch ar ffermwyr a sicrhau'r effeithlonrwydd gweinyddol mwyaf.

Derbyn. Bydd Llywodraeth Cymru'n parhau i rannu data rhwng arolygiaethau i sicrhau bod trefniadau arolygu'n gyson lle bo hynny'n bosibl. Bydd hyn yn digwydd drwy gyfuniad o rhannu data asesiadau risg a chyfeiriadau ad hoc lle bo hynny'n briodol. Mae hyn yn arfer sefydledig sydd wedi bodoli ers cyflwyno'r drefn Trawscydymffurfio yn 2005.

Bydd Llywodraeth Cymru hefyd yn trafod â Chyfoeth Naturiol Cymru beth arall y gellid ei gydgyssylltu i leihau'r baich arolygu a'r costau gweinyddol fel rhan o'u cyfathrebu rheolaidd. Mae'r cyfarfod nesaf wedi'i gynllunio ar gyfer Mehefin 2015.

Argymhelliad 7:

Dylai Llywodraeth Cymru adrodd yn ôl i'r Pwyllgor erbyn hydref 2015 ynghylch y targedau heriol ond realistig y mae wedi'u pennu ar gyfer cyfranogiad Glastir, gan gynnwys y cyllidebau sy'n cyd-fynd â'r targedau

Derbyn. Bydd Llywodraeth Cymru'n darparu'r dyraniad cyllid i bob agwedd o Glastir i'r Pwyllgor yn ogystal â rhestr o brif ddangosyddion y cynllun a'r targedau darparu ar eu cyfer o dan y Rhaglen Datblygu Gwledig nesaf, erbyn hydref 2015.

Argymhelliad 8:

Dylai Llywodraeth Cymru adrodd i'r Pwyllgor, neu ei olynydd, ar ei gwaith monitro a gwerthuso pan fydd wedi'i ddatblygu'n ddigonol, ac yn sicr erbyn mis Mai 2016

Derbyn yn rhannol. Mae adroddiad blynyddol yn cael ei gyhoeddi ar ganfyddiadau'r rhaglen Monitro a Gwerthuso. Bydd Llywodraeth Cymru yn cyflwyno crynodeb o'r canfyddiadau i'r Pwyllgor ar ôl cyhoeddi adroddiad sylfaenol y flwyddyn olaf. Disgwylir i hwn gyrraedd Llywodraeth Cymru yn haf 2016, felly caiff yr adroddiad cryno ei baratoi erbyn hydref 2016.

